

ÜNİTE: EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

KONULAR

1.İŞYERİ PSİKOLOJİSİ

A-İnsan İlişkileri Ve Kapsamı:

1- İş ve İnsan İlişkilerinin Önemi Ve Gereği: İnsanların zihin ve manevi durumlarının işleriyle olan ilgisinin, maddi çalışma şartlarına nazaran daha önemli olduğu bir gerçektir.

İşletmenin verimliliğinin artması, çalışanlarına sağladığı huzur, rahat ve güvenle sağlanabileceği yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bir işyerinde mutluluk ve huzur sağlanmışsa insanlar arasında barış ve güvende sağlanmıştır. Üretimin en önemli unsuru insandır. Bir makine kendi başına bir üretim yapamaz. Onu ilk harekete geçirecek tasarlayacak insan gücüdür.

Bu nedenle çalışma hayatındaki insanların ihtiyaçları nelerdir? İyi ilişkiler nasıl kurulabilir? Sorularının yanıtlarının bilinmesi gerekir. Modern sanayinin belli başlı problemlerini şöyle sıralaya biliriz.

- 1- Bilim ve tekniğin mamul eşyaya ihtiyacı olması,
- 2- Üretimi meydana getiren faktörlerin sistemli bir şekilde sıraya konulması,
- 3- Çalışan insanlar arasında işbirliğinin sağlanması,
- 4- İş görenin psiko-sosyal nitelikleri,

2- İnsan İlişkilerinin İş Verimine ve Kaliteye Etkisi: İşyerindeki ilişkilerin eksikliği verimliliği etkilemektedir. Bu nedenle şu hususların göz önünde bulundurulması gereklidir.

- 1- Çalışma bir grup işidir.
- 2- Çalışmada paradan daha önemli şeyler vardır.
- 3-Tanınma, kabul edilme, güven, ait olma gibi ihtiyaçlar çalışanın moral ve verimliliğini artırmada fiziksel şartlardan daha önde gelir.
- 4-İşçinin görünen şikâyetinin, asıl şikâyeti olması kaydı yoktur, bu şikâyetler psikolojik bir kısım eksikliklerden doğduğu bir gerçektir.
- 5- İşyerindeki toplum grup, kişinin iş alışkanlıkları ve tutumu üzerinde güçlü bir denetime sahiptir.
- 6- Yönetim özel olarak kişilerin değil, çalışma gruplarının durumlarını dikkate almak zorundadır.
- 7- Yönetim grup dayanışmasını ve mutluluğunu artırıcı tedbirler planlamalıdır.

3-İnsan İlişkilerin Esasları:

- 1-Kişiyne davranışları hakkında bilgi verilmeli, kendilerinden neler beklendiği açıklanmalı, başarısı hakkında bilgi verilmeli.
- 2-Şahsen ilgilenmek teşvik edicidir.
- 3-Yapacağı işten haberi olanlar daha iyi çalışır.
- 4-Gerektiği yerde takdir edilmeli.
- 5-Personelin itimat ve güvenini kazanmalı.
- 6-Personeli ilgilendirecek konularda işbirliğine gidilmeli.
- 7-Personel şahsen tanınmalı ve ismi ile hitap edilmeli.
- 8-Personelin güçlü ve zayıf yönlerini bilmeli.
- 9-Personelin düşüncelerine önem verilmeli,
- 10-Her davranışın bir sebebi vardır.
- 11- Genel olarak insanlar zorlamayı sevmezler,
- 12-Hatalar sadece ast ve üst durumdaki personele mal edilmemeli,
- 13-Her işin önemli olduğu hatırlatılmalı,

14- Tenkit yapıcı olmalı,

15- Usta her zaman örnek olmalı,

16-Usta öğrencisine güvenmeli ve iyi taraftan ele almalı ve işlemeli.

17-İşyerindeki bir kişinin mutsuzluğu herkesi etkiler.

Bu hususlar dikkate alınarak iş ilişkileri daha güvenli ve daha huzurlu hale gelir Bu huzur ve güven iş de verimliliği artırır.

B-İş Görenin Psiko-Sosyal Nitelikleri: Bu hususları da şöyle sıralamak mümkündür;

I-İşyerinde bireyi etkileyen hususlar; her davranışın bir sebebi vardır. Bu sebeplerin,

- Bazıları dışıdır: Isı, ışık, nem v.s.
- Bazıları içtendir: Açlık, susuzluk, yorgunluk v.s
- Kişiler birbirine muhtaçtır. Herkesin farklı becerileri vardır. Bunlar işbirliği içinde kullanılırsa amaca ulaşma gerçekleşir.
- Herkesin mesuliyeti vardır. Mesuliyetlerimizin bilinmesi gerekir.

II-Yetki ve sorumluluk: Çırağın kalfanın yetki ve sorumluluk verilecek şekilde yetiştirilmesi gerekir. Bu hususlar yerine getirilmez ise işlemler yanlış yapılır. İşyerinde kargaşa yaşanır.

III- İş Güvenliği: İş yerindeki güvenlik tedbirlerinin işin verimliliği açısından çok önemlidir. İşçinin işyerinde kendisini güven içerisinde hissetmesi gerekir. İş güvenliği hususunda işyeri sahibi gerekli alet makinelerin güvenliğini sağlamalı ayrıca çalışanına işin yürütümü ve güvenliği hususunda eğitim vermelidir. İşçide bu hususlara uymalıdır. Devlette iş güvenliği ile ilgili düzenlemeleri yapmalı ve denetlemelidir.

IV- Yetenekleri Ortaya Koyma Ve Çalışma Zevki: Ergenlik çağındaki çırak ve kalfalar kendilerine özgü bir takım özelliklere sahiptirler. Bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

- Aktiftirler: Öğrendiklerini hemen uygulamak isterler.
- Kişiliklerini ispat etme çabası içerisindedirler: Yetişkinlerin yapabildiklerini kendilerinin de yapabileceğini göstermek isterler.
- Kendi düşünce ve fikirlerine saygı gösterilmesini isterler.
- Uyanık ve aktiftirler: Neler bildiklerini gösterme gayreti içindedirler.
- Nasıl ve ne yapmak gerektiği kadar “niçin” yapmak gerektiğini öğrenmek isterler.
- İmkân verildiğinde istekli ve zevkli çalışırlar.

V- Topluluk Bilinci: Akılcı düşünüşün yolları olmak üzere bilimsel yöntemin geçerlilik ilkelerini benimsetmek, bireylerin doğal ve toplumsal çevreyi bu bilimsel ilkelerin doğrultusunda anlayıp açıklamalarını sağlamak. Böylece yeniliklere açık ve hoş görülme bir düşünce ve davranış yapısı toplumda sağlam bir biçimde yer edecektir. Bahanecilikten uzak toplumun her kesimini düşünerek bilim ve Fen'in ışığında üretime katkıda bulunacak davranışlar sergilemek çağdaş toplulukların olmasa olmazlarındandır.

VI-İşyerinde Grup Faaliyetleri: İyi bir usta mahiyetinde çalışanların ilerlemelerine ve fikirlerinin gelişmelerine yardım eder. Herkese karşı tarafsız ve adil davranarak dürüstlüğe ve samimiyete dayalı bir işbirliği ruhu teminine çalışır.

- Çalışma bir ekip işidir.
- Çalışan insan için ücret tek ve en önemli faktör değildir.

- İşçinin görünen şikayetinin, asıl şikayeti olması kaydı yoktur, bu şikayetin psikolojik bir kısım eksikliklerden doğduğu bir gerçektir.
- İşyerindeki çalışanlar, ferdin iş alışkanlıkları ve tutumu üzerinde güçlü bir denetime sahiptir.
- İşyerinde ekip dayanışma ve uyuşması kendiliğinden olmaz, yönetimce bu hususta tedbirlerin planlanması gerekir.

2. PSİKOLOJİ VE EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

a- Psikolojinin tanımı: Psikoloji, çevre organizma ve davranışlar arasındaki etkileşimi inceler. Çevrenin verdiği uyarıyı her fert farklı algılar. Bu nedenle psikoloji bilimi ortaya çıkmıştır.

Psikolojide incelenen davranışların nesnel olarak gözlenip ölçülebilmesi üç grupta ele alınır amaçlanır. Bu davranışlar üç grupta toplanabilir:

- Gözlemci tarafından doğrudan doğruya gözlenebilen davranışlar.
- Dolaylı olarak gözlenebilen davranışlar.
- Yukarıda belirtilen davranışların temelinde yatan sinir sistemi faaliyetleri ve fizyolojik süreçler.

Psikoloji biliminin temel amaçları şunlardır:

- Betimleme.
- Açıklama.
- Yordama.
- Kontrol.

b- Öğrenme olayı: Öğrenme kalıcı davranış değişikliği olarak tanımlanabilir.

ETKİLİ ÖĞRENMEK İÇİN AKILDA TUTULMASI GEREKEN NOKTALAR

- Her ne kadar öğrenme genellikle mekanik yetenek olarak algılsa da, bir öğrenci olma sanatı aynı zamanda iç dinamik içerir.
- Eğitime motivasyon ile yaklaşmanız, içsel öğrenme sanatını daha keyifli ve üretken yapacaktır.
- Kendi kendinizi motive etmeniz başkalarından gelecek motivasyon beklentisinden daha etkilidir.
- Öğrenmenin sizin için ne anlama geldiğini belirleyerek kendinizi motive edebilirsiniz.
- Sizin sorumluluklarınız, etkin yaklaşım, amaç belirleme, mekanik olarak hazırlanmış olma, ne istediğinizi bilme ve sizin düşünme biçimini etkileyen değerlerin (böylece öğrenme yeteneğinizi etkileyenlerin) ne olduğunu bilmektir.
- Dış koşullar sizin öğrenmenizi etkilese de, motivasyon, zihinsel kıvraklık ve bağımsız düşünme ile bunları aşabilirsiniz.
- Öğrenmenin iç engelleri daha az belirgin olabilir, bu nedenle kendinizi tanımanızı genişletmelisiniz.
- Var olan içsel engeller, aynı zamanda sizin öğrenmenizi kolaylaştıran kişilik özelliklerinizdir ve kendinizi tanımanız sizin amaçlarınıza doğru yöneleceğiniz bu özelliklerinizi açığa çıkarır.
- İçsel öğrenme sanatı size bağlıdır, öğrencinin kendisini etkin bir şekilde öğrenmesi için gücünü en yüksek seviyede kullanması ve fırsatları değerlendirmesi için gerekli adımları atmalıdır.
- İçsel öğrenme sanatı, kişisel bilinç, zihinsel esneklik, zihinsel kıvraklık ve vizyon gerektirir.

- İkiyüzlü yansıtma, kişisel bilinçliği keskinleştirir ve genişletir.
- Zihinsel esneklik, yeteneği bir bakış açısından daha fazlasıyla görmektir: Zihinsel kıvraklık, yeni bir bakış açısı üzerinde hareket etme yeteneğidir.
- Zihinde canlandırma tekniği, içsel yönlendirme, güvenme ve yoğunlaşma, içsel öğrenme içindeki yeteneğinizi zenginleştirir.
- Zihinde canlandırma, deneyiminizi zenginleştirmek için, canlı görünümleri kullanma yeteneğini içerir.
- İçsel yönlendirme bir kendi kendine bilinçlilik değildir; beden ve zihnin doğal bir koordinasyonu içinde kendi kendinize gerçekleştirebileceğiniz eleştirel olmayan bir yetenektir.
- Derin yoğunlaşma, sizi edilgenliğin ötesine taşıyan zihinsel bir sakinlik gerçekleştirmek için bir yetenek içerir.
- Bu teknikler aracılığı ile yönlendirilebilen zihinsel enerji “akış” olarak bilinen bilinçlenmenin değişik bir durumu şeklinde meydana gelir.
- Akış, doruk noktasında gerçekleştirilmiş olan içsel öğrenmedir. Etkinlikleriniz içinde çaba göstermeden, üretken ve enerji biçiminde ortaya konur.
- Akış deneyimi ne kadar güçlü ise, öğrenmeyi sürdürmek için gerekli motivasyon o denli güçlü olur.

EĞİTİM BİYOLOJİSİNİN 13 TEMEL KURALI

1. Öğrenim hedeflerini tanımak:

Öğrenen bir kimse, öğreniminin her safhasında, öğrendiklerinin kendisi için anlam ve değerini görebilmelidir. Ancak böylece öğrencinin dikkati ve isteği artar, motivasyonu gelişir, organizması “alma” yönünde faaliyet gösterir ve “alınanlar” anlamlı biçimde “kayda geçirilir.” Böylece enformasyon sadece beynin geleneksel bölgelerinde işlemekle kalmaz, limbik sistemin duygusal katkısını da alacağı için, daha geniş bir yere, daha ayrıntılı olarak kaydedilir.

2. Anlamlı Kurulum:

Faydalı bir kullanım alanı bulunamayacağı, gerek gerçekle olan bağlantısı, gerekse de daha önceki öğrenme deneyleriyle ortaya çıkmış olan bir ders konusu, hafızaya zayıf bir şekilde kaydolur. Daha sonraki hatırlamalarda da, izole edilmiş bir biçimde ve tek yönlü kaydedilmiş, ayrıca başka çağrışımlar alanlarıyla bağlantıya girmemiş olduğu için, zorlukla hafızaya çağrılabilir. Bu nedenle bir ders konusunun sıralanışı ve kuruluş biçimi, gerçek öğrenme hedeflerine ve anlayış sırasına göre ayarlanmalıdır. Tarihsel ya da akademisyen anlayışla hazırlanan ders kitaplarının, öğrenmeyi engellediğini unutmamalıdır.

3. Merak, yabancılık etkisini dengeler:

Merak, ilgi, hayranlık ve beklentinin eksik olduğu yerde, yeni öğrenilecek bir konu için yeterli beyinsel hazırlık yapılamaz. Böyle bir durumda, alışılmamış ve yabancı bir konuyla olan karşılaşma, ara beyin ve sempatikus siniri yoluyla “Catecholamin” salgılanmasına yol açar. Beynin belirli bölümlerinde de salgılanan bu hormon, hafif bir stres durumu yapar. Böylelikle öğrenme gerçekleşir, ama bunun hafızaya uzun süreli olarak aktarılması mümkün olmaz. Olumsuzluğun artması halinde ise, beyin hücreleri arasındaki haberleşmeyi sağlayan sinapslar kilitletlenir ve ders konusuna karşı bir tepki,

bir savunma hali doğur. Artık o konunun alınması ve işlenmesi mümkün olmaz.

4. Yeniye eski giysilerle sunmak:

Tanımayan = tehlikeli=stres. İlk kez karşılaştığımız bir şey, organizmada negatif bir hormonal reaksiyonlar dizisi oluşturur. Bunun sonucunda da düşünme ile kayıt etme imkânları ortadan kalkar. Oysa alışılan ve tanıdık bir "giysi" tanınmayana karşı duyulan tepkiyi en aza indirger. Ayrıca yeniden tanıma duygusunun doğmasına ve başarı duygusunun canlanmasına yol açarak, vücutta pozitif bir hormonal denge yapar. Bu durumun da öğrenmeyi nasıl olumlu yönde etkilediğinden daha önce bahsetmiştik.

5. Ayrıntıdan önce ana çatıyı oluşturmak:

Genel ilişkiler bütünü, yani bir konunun ana çatısı ya da iskeleti, bir sürü detaya ve ayrıntıya oranla insana daha basit ve tanıdık gelir. Yani ayrıntılardan daha az yabancıdır. Bu nedenle beyinde kendisine tutunacak bir yerler bulma şansı daha fazladır. Böylece de, daha sonra gelecek detayları yakalama ve onları kendine çekip, "emme" imkânına sahiptir.

6. Enterferansı (kesişmeleri) önlemek:

Ana konu ile birlikte alınan ek algılamalar, eğer aynı türden ve birden fazla olursa, "çok kısa süreli hafıza" da birbirleriyle kesişir ve karşılıklı olarak etkilerini söndürürler. Gelen ilk enformasyonun böyle bir kesişim işle engellenmesi, onun kaydedilmeden, unutulmamasına yol açar. Bu nedenle önce enformasyonu "kısa süreli hafıza" ya dek uzatarak, orada yerleşmesini sağlamak, konu ile ilgili diğer varyasyonları da ondan sonra devreye sokmak daha doğru olur.

7. Kavramların açıklanması

Genel anlamda konuların ya da bağlantıların (işlenen kavramı işin içine katmadan) açıklanması beşinci maddede gösterildiği gibi, bilinen çağrışım modellerini harekete geçirir. Bu genel çatının içinde ise, yeni olan kavram, kendine rahatlıkla tutunacak bir yer bularak, kayda geçer.

8. Ek çağrışımlar

Bir konunun açıklanması sırasında, göz önüne getirilebilecek örneklerin ve yardımcı enformasyonların kullanılması, beyinde bunun kayda geçmesi için bir uyarı sinyali görevini üstlenir. Ayrıca bu türlü bir açıklama biçimi, öğrenim sırasında pek de kullanılmayan motorik ve deneysel beyin bölgelerini uyararak, oralardaki algı kanallarının da çevreye girmesine yol açar. Böyle olunca da, enformasyonun "kısa ve uzun süreli hafıza"lara geçişi kolaylaşır. Çok kanallı yapılan bir kayda da, yine çok çeşitli kanallardan ulaşmak ve onları hatırlamak mümkün olur.

9. Öğrenimden haz duymak:

Haz ve başarı duygusu öğrenmeyi olumlu yönde etkileyen pozitif hormonla bir denge oluştururlar. Böylelikle beyin hücreleri arasındaki iletişim ve sinapslardan aktarılan enformasyonlar, hiçbir engelle karşılaşmadan hedefine ulaşır. Bu nedenle olumlu anılarla bağlantılı olarak algılanan enformasyonlar, diğerlerinden daha iyi işlenir, daha iyi anlaşılır ve çok kanallı (çok yönlü) olarak da kaydedilir. Sonraki kullanımları ve işe yarar olmaları da kolaylaşır.

10. Çok kanallı kayıt:

Öğrenilecek konuyu, ne kadar çok algı giriş kanalını kullanarak beyne sunarsak, işlenmesi, kaydı ve saklanması da o denli kolay olur. Olaya beyinde yer alan ne kadar fazla sayıdaki algı kanalı karışırsa, o kadar çok

çağrışım imkânı doğar. Bu da o konuyu anlamamızı kolaylaştırır. Eski bilgilerimizle bir bağlantı kurulduğu için, öğrenme isteği artar ve ihtiyaç olduğunda da, öğrenilen yeni konular öylesine çabuk ve doğru olarak hafızaya çekilebilir.

11. Gerçekle bağlantı kurmak:

Öğrenmek istenilen konu, gerçek hayatta yaşayıp, tanıdığımız şeylerle ne kadar bağlantılı ve onlara yakınsa, kaydı da öylesine kolay olur ve geniş bir alana yayılır. Gerçek anılarla kurulan bağlantılar, konunun bir bütün (lineer bir tek düzelik içinde değil de, bütünsel bir model biçiminde) olarak algılanmasını sağlar. Daha sonra bu öğrenilen konunun kesin kaydı yapılırken, gerçek ve içinde yaşadığımız çevre, kendini belirtmeyen, ama vazgeçilmez bir yardımcı öğretmen görevini üstlenir. Zaten var olan bu çevreyi her görüşümüzde ve normal yaşantımızda, onunla bağlantılı olan bilgiler, çeşitli varyasyonlarla beyine değişik açılardan kaydedilmiş olurlar.

12. Yeni enformasyonun tekrarlanması:

Yeni öğrenilen konuların belirli aralıklarla tekrarlanmasında fayda vardır. "kısa süreli hafıza"nın yaklaşık 20 dakikalık işleyişinden sonra, aynı enformasyonun yeniden alınması ve "çok kısa süreli hafıza"ya sunulması, değişik hafıza kayıtları ile yeni çağrışımlara yol açabilir. Böylece resimler, tasarımlar, düşünceler canlanır ve tek kanallı bir enformasyon, içsel olarak yaşantı haline, yani çok kanallı bir kayıt biçimine dönüşür.

13. Yoğun bağlantılar:

Bir dersin, okunan bir kitabın ya da çalışılan bir konunun bütün öğeleri arasında gerçekleşecek yoğun bağlantılar, 4.5.8.10 ve 11'inci noktalarda belirtilen "başarı duygusunun" canlanmasını ve böylelikle de hafızada saklama işleminin daha iyi yapılmasını sağlar. Bunun yanı sıra, beyindeki bilgilerin üretken bir şekilde bir araya getirilip, kombine edilmesi de yine bu yolla gerçekleşebilir. Aslında böyle yoğun bağlantılar kurulması, sözünü ettiğimiz 13 kural için de geçerlidir. Bu kuralları her durumda ve her öğrenme tipinde kullanmak mümkündür.

C-Eğitim Psikolojisinin Tanımı: Psikolojinin ilke ve tekniklerinin eğitime uygulanması konuları ile uğraşır.

d- Psikolojik Yapının Öğrenmeye Etkisi: İnsanın psikolojik yapısı öğrenmeyi etkilemektedir. Sinirli yada üzgün olan bir kişiye bir öğretim gerçekleştirmeye kalktığımızda öğretim istendiği gibi gerçekleşmez. Aynı şekilde iyi bir motivasyon öğrenimi isteklendirir.

3.ÖĞRENMEDE ETKİLİ FAKTÖRLER:

a- İlgisi

b- Organizasyon

c-Öğretim faaliyetlerine katılma

d- Öğrenmenin kontrolü.

e- Tekrar.

f- Uygulama.

g- Ferdi farklılıklar.

- Zihinsel yetenek.
- Eğitim seviyesi
- Öğretimle ilgili ön bilgi ve beceriler.
- Özel yetenek.
- Önceki tecrübeler.
- İlgisi ve ihtiyaçlar.

Hazırlayan: Ayhan KALENDER